

Халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларида умумтаълим мактаблари директорлиги учун номзодларни легал ва легитим танлаб олиш

*Ахатжонов Сунатилла Собиржон ўғли
Наманган давлат университетининг тадқиқотчиси,
Халқ депутатлари Чуст туман Кенгаши котибияти мудири*

Аннотация: Ушбу материалда Халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларида умумтаълим мактаблари директорлиги учун номзодларни легал ва легитим танлаб олиш тўғрисида фикр юритилади.

Калит сўзлар: ҳудудий халқ таълими бошқармалари, шаффофлик тамойиллари, Олий Мажлис Сенати.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги ПФ-6108-сонли “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонининг 11-бандида:

“2021 йил 1 январдан бошлаб умумтаълим муассасалари директорларини лавозимга тайинлаш ҳамда иш берувчининг ташаббусига кўра лавозимдан озод этишнинг Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар бошқармалари ва Тошкент шаҳар бош бошқармаси (кейинги ўринларда — ҳудудий халқ таълими бошқармалари) томонидан тегишли халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари билан келишилган ҳолда амалга ошириш тартиби жорий қилинсин.

Бунда:

умумтаълим муассасаларининг бўш директор лавозимлари учун ҳудудий халқ таълими бошқармалари киритган номзодлар халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари томонидан танловдан ўтказилади;

умумтаълим муассасаси директорлиги учун номзодлар танловда тегишли умумтаълим муассасаси кўрсаткичларини келгуси 3 йилда юқори даражага олиб чиқиш бўйича ўз дастури (кейинги ўринларда — 3 йиллик дастур) билан иштирок этади;

халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари томонидан танлов натижаларига кўра умумтаълим муассасаси директори лавозимига тайинлаш учун энг яхши 3 йиллик дастур эгаси шаффофлик тамойиллари асосида танлаб олинади ҳамда лавозимга тайинлаш учун ҳудудий халқ таълими бошқармаларига тақдим этилади;

халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари томонидан танлаб олинган номзод ҳудудий халқ таълими бошқармалари томонидан умумтаълим муассасаси директори лавозимига тайинланади;

умумтаълим муассасаси директори йил якуни бўйича халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари ва жамоатчилик вакилларига 3 йиллик дастурнинг ижроси юзасидан ҳисобот беради ва ҳисобот натижасига кўра унинг фаолиятига халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари томонидан баҳо бериб борилади”¹ дейилган.

Бироқ ушбу вазифани амалга ошириш учун маҳаллий Кенгашлар олдида қуйидаги бир қатор муаммолар мавжуд.

Биринчидан, маҳаллий Кенгашлар томонидан бу борада танлов ўтказишда фойдаланиш мақсадида мазкур қарорда ёки унга асосан Олий Мажлис Сенати томонидан ҳеч қандай низом ишлаб чиқилмаган. Бу эса маҳаллий Кенгашлар томонидан умумтаълим мактабларида бўшаб қолган директор лавозими учун танлов ўтказишда бир қатор қийинчиликлар туғдирмоқда. Маҳаллий Кенгашлар ўзлари билганича танлов ўтказиб келинмоқда. Ушбу вазиятда қабул қилинган қарорларда легаллик ва легитимликнинг таъминланмаслик эҳтимоли жуда юқори.

Иккинчидан, маҳаллий Кенгашларнинг айримларида кўпчиликни ижро органи вакиллари, хусусан, халқ таълим бўлими мудир, халқ таълими ходимлари, мактаб директорлари ташкил қилади. Айни ушбу ҳолат умумтаълим мактаблари учун директорликка номзодларни саралашда одиллик ва шаффофликнинг таъминланишига салбий таъсир кўрсатмоқда. Мазкур ҳолат эса президент фармонининг амалда ижросини таъминлашда бир қатор муаммоларнинг пайдо бўлишига. Манфаатлар тўқнашувининг юзага келишига сабаб бўлмоқда. Хусусан, Кенгашда депутатликка сайланган халқ таълими ходимлари ва директорлар ўз манфаатлари йўлида номзодлар танлашда холислик тамоилини унутиб қўйишмоқда. Юқоридаги ҳар икки муаммонинг ечимини топиш мақсадида халқ депутатлари Наманган вилояти Чуст туман Кенгашида умумтаълим муассасаси директорлиги учун номзодларни тегишли умумтаълим муассасаси кўрсаткичларини келгуси 3 йилда юқори даражага олиб чиқиш бўйича ўз дастури асосида танлов ўтказиш юзасидан Низом ишлаб чиқилиб, туман Кенгашининг тегишли сессия қарори асосида синовдан ўтказилди ва ушбу тажриба амалиётда ўзини оқлади. Ўйлаймизки, Олий Мажлис Сенати томонидан

¹Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги ПФ-6108-сонли “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони. <https://lex.uz/docs/5085999>

ушбу Низом оммалаштирилиб, маҳаллий Кенгашларга наъмунавий Низом шаклида туширилса, бу борадаги муаммо ўз ечимини топади.

Шунингдек, туман Кенгаши олдида халқ таълим бўлими мудирлари ҳамда мактаб директорлари ҳисобот бериши кўзда тутилган. Аммо амалда мактаб директорлари депутат сифатида ўзи-ўзига ҳисобдор бўлиб қолгандай туюлади ва бу жамиятда адолат нормаларининг бузилишига олиб келади.

Шу муносабат билан юқоридаги фикрларни инобатга олган ҳолда бу борадаги сайлов қонунчилигига ўзгартиришлар киритилиб Халқ таълими бўлими мудирлари ва мактаб директорларини маҳаллий Кенгашлар сафидан чиқариш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Чунки мазкур ҳолат бугунги кунда қўйи тизимда учраётган реал муаммолардан бири ҳисобланмоқда. Бундан ташқари мактаб раҳбарлари депутат сифатида ижро ҳокимияти вакилидан халқ манфаатини талаб қилишда журъат етишмаяпти, сабаби у амалдаги тартиблар асосида ижро органига тобеъ шахс бўлиб қолмоқда.

Ўйлаймизки, мамлакатимизда демократик жараёнлар шиддат билан ривожланиб бораётган ушбу даврда маҳаллий Кенгашлар фаолиятининг такомиллашиб бориши билан маҳаллий Кенгашлар депутатлигига ҳам сайловлар такомиллашиб, сайланадиган депутатлар сифат таркибида ҳам анча ижобий ўзгаришлар амалга ошириб борилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги ПФ-6108-сонли “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони. <https://lex.uz/docs/5085999>
2. Маҳмудов А.А. Ўзбекистон Республикасида маҳаллий вакиллик органлари назорат фаолиятини такомиллаштириш. Юрид.ф.ф.д.дис. — Т.: 2018. 98-бет б.
3. Шавкат Мирзиёев. “Эркин ва фаровон, демократик ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз» Тошкент - «Ўзбекистон»- 2016.